

A strukturális alapok félideji kiértékelése

A tagországokban folytatódik a kiértékelés

Az eredmények összegezésére és a bevált, jövőben is jól használható gyakorlat kidolgozására a Regionális Politikai Főigazgatóság elemezte a félidejénél járó, az 1. és 2. célkitűzés alá tartozó programok kiértékelőit⁽¹⁾.

A felelős irányító hatóságok és az Európai Bizottság közötti partnerségben végzett, az összes strukturális alapra vonatkozó félideji kiértékelések 2003 végén fejeződtek be. Mindez egyúttal a programok félideji felülvizsgálatához és a teljesítménytartalék 2004-es bevezetéséhez vezetett (lásd a cikket).

Minőség

Általában véve, ezek a kiértékelések jobb minőségűek, mint amelyek a strukturális alapok esetében a múltban készültek. Több esetben is kiváló példát szolgáltatottak a bevált gyakorlatokra. A jelen pénzügyi év során több forrást utaltak ki (több mint 35 millió eurót az 1. és 2. célkitűzés régiói számára), ily módon az eljárás, valamint a régiók keretén belüli és a Bizottsággal kötött partnerség hatékonysága kihatott a munka minőségére is.

A kiértékelésekben a leggyakoribb felismert gyengébb pontok főként a következőkhöz kapcsolódtak: a kiszabott merev határidőkhöz (néhány később befejezett programnak még csekély mértékű kiértékelhető tevékenysége van), a kiértékelések komplexitásához (nyolc kérdés minden egyes intézkedés és prioritás számára) és bizonyos esetekben a metodológiai problémákhoz (az előzetes kutatás hiánya, az elemzés felületessége).

A kiértékelések eredményei

Nehéz feladat szintetizálni ennyi szerteágazó program eredményeit, de a kiértékelésekből kiindulva a következő általános következtetéseket lehet levonni:

- > A kiértékelő személyek majdnem minden esetben arra a következtetésre jutottak, hogy a programok **stratégiaiá továbbra is megfelelőek**.
- > Gyakran **túl korainak** bizonyult a programok **hatékonyságának** kiértékelése, annak fényében, hogy ez utóbbiak lassan vagy túl későn indultak be. Ami pedig a nyomon követési berendezkedést illeti, a rendszer sokszor képtelennek bizonyult a mutatók és a célok újbóli meghatározására.
- > Ugyanígy, nagyon gyakran **túl korainak** bizonyult a programok **hatásának** kiértékelése, még akkor is, ha egyes esetekben a bevezetés első éveiben a kiértékelő személyek a célok átértékelését javasolták. A nagy közösségi támogatásoknál használt makrogazdasági modell azt sugallja, hogy a programok **jó úton járnak** általános célkitűzéseik **teljesítésében**.

Az intarzia művészete, melyet Wales (Egyesült Királyság) regionális technológiai tervének keretében támogatnak, és az ERFA társfinanszíroz

- > A hatékonyságot leggyakrabban a pénzüsszegek abszorpciójában és nem a végrehajtás vagy eredmény költségeiben mérték. Az $n+2$ ⁽²⁾ szabály elvárásai oda vezettek, hogy a **pénzüsszegek abszorpciójánál jelentős mértékű javulás mutatkozott** a múlthoz viszonyítva.
- > A kiértékelések jelzik, hogy sürgősen **javítani kell a célkitűzések számszerűsítésén**.
- > A **bevezetési procedúrákat** a szabályozásoknak megfelelőnek találták, és a múlthoz képest **érezhető a javulás**.

Annak ellenére, hogy a félideji kiértékelések nem a strukturális alapok lisszaboni prioritásokhoz való hozzájárulását hivatottak elemezni, néhány eredmény már e vonatkozásban is felismerhető:

- > Ami a **szállítást és a hozzáférhetőséget** illeti, a kiértékelések jelentős haladást mutattak a nagy közúti és vasúti projektek terén. A kikötők, a repülőterek és a tömegközlekedés helyi kezdeményezései fejlődést mutatnak, még ha ez gyakran lassúbb ritmusban történik is.
- > A strukturális alapok részt vesznek a **tudásalapú gazdaságban**, anyagi támogatást nyújtva a kutatóintézetek és a vállalatok közötti együttműködésnek, a vállalati és a kutatóközponti kommunikációs hálózatoknak, a szélessávhoz való hozzáférésnek, a regionális újítási stratégiáknak, a kutatók képzésének, valamint az alkalmazott kutatási projekteknek. Mindezekkel számos újdonságszámba menő kezdeményezést és megközelítést támogatnak, de egyesek életbe léptetése több időt igényel, mint másoké.

⁽¹⁾ The Mid Term Evaluation in Objective 1 and 2 Regions – Growing Evaluation Capacity, 2004. november. A cikk a következő címen érhető el: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/tech_en.htm

⁽²⁾ E szabály szerint egy alapokkal társfinanszírozott program éves pénzalapját a vállalatot követő második év vége előtt el kell költeni (az „n” a vállalat évét jelenti), mivel a felhasználatlan kölcsönöket kivétel nélkül, automatikusan törlik.

Salzburg (Ausztria): a Frau und Arbeit (Nő és Munka) Egyesület támogatja azokat a nőket, akik saját vállalkozásba szeretnének kezdeni

- > A **vállalkozási képességet** ipari parkok és tanácsadó szolgálatok, a kockázati tőke számára létrehozott speciális pénzalapok, valamint az újtó szellemű kis- vagy nagyvállalatoknak biztosított kezdeti („start-up”) támogatások egyaránt segítik. Számos ilyen beavatkozást éppen az irántuk mutatkozó igény hívott életre, és ha fejlődésük lassúbb az előirányzottól, ez azt jelenti, hogy szoros kapcsolatban állnak azzal az általános gazdasági lelassulással, amely a programok első éveit jellemezte.
- > A **szociális beilleszkedés** elősegítése az 1. és 2. célkitűzés programjainak másik jelentős dimenziója. A legtöbb kiértékelés azt mutatja, hogy e terület teljesítménye kielégítő, sőt jobb az előrejelzéseknél. Az integrált akciók tűnnek a leghatékonyabbaknak, még ha ezek több anyagi forrást is követelnek.
- > A **környezet** a strukturális alapok horizontális prioritása. A kiértékelések utalnak e prioritás gyakorlati integrálásának módjára és a **fenntartható fejlődés** helyére a programokban. A strukturális alapok közvetlen környezetvédelmi akciókat is támogatnak, ideértve az ipartelepek szanálását, az újra felhasználható energiaforrások létrehozását, az ivóvízhez való hozzájutást, a szennyvizek és a hulladékok kezelését, valamint a védett övezetek létrehozását. Általában véve, a klasszikusabb típusú projektek az előrejelzések szerint haladnak, míg az újtó szellemű intézkedések beindulásához több idő szükséges.

A kiértékelések felhasználása

Mindezeket az eredményeket elsősorban a programok félideji felülvizsgálatára és átalakítására használták. A kiértékeléseket főleg a programirányító illetékesek, a nyomon követési bizottságok és a bevezetési struktúrák használták fel. Az 1. célkitűzés azon régióiban, ahol a strukturális alapok jelenléte jól látható, a kiértékelések nyilvános vitákhoz vezettek az illetékesek között és a médiákban.

A kiértékeléseknek számottevő hatása volt a bevezetési módok tökéletesítésére, főleg ami a mutatók kiválasztásának hangsúlyozottabb voltát, a horizontális prioritások fokozottabb figyelembevételét és a projektek kiválasztási ismérveinek a tökéletesítését illeti. A programok pénzalapjainak szétosztására vonatkozó módosításokat az illető programok abszorpciós kapacitása diktálta, de a határozatok meghozatalában a kiértékelések is szerepet játszottak.

Két kulcselem befolyásolta a félideji kiértékelések felhasználását:

- > a **kiértékelések minősége**: a jobb minőségű, a pontosan meghatározott metodológiát használó, az eredményeket világosan ismertető és konkrét javaslatokhoz vezető kiértékelések felhasználása elsősorban élvezett;
- > a **kiértékelés irányításában aktív szerepet vállaló partnerek**: a kiértékeléseket gyakrabban használták, amikor a programirányító illetékesek és a nyomon követési bizottság érdeklődést mutatott az eredmények iránt, és amikor az említettek részt vettek az eljárásban, párbeszédet folytatva a kiértékelő személyekkel, az illetők függetlenségének szigorú tiszteletben tartásával.

Növekvő kiértékelési képesség

A Bizottság úgy véli, hogy a félideji kiértékelés a strukturális alapok adminisztrálásáért felelős személyek és a kiértékelő személyek javuló kiértékelési kompetenciájáról árulkodik. A kibővített Unióban immár e tapasztalat hasznosításáról és a kiértékelési képességek megerősítéséről van szó. A jövőben mindinkább a szükségletek irányába tartó kiértékelés válik fontossá, az illetékes programkezelőknek és a nyomon követési bizottságoknak inkább azon területek felkutatásában kell felelősséget vállalniuk, ahol a kiértékelés hozzáadott értéket generál. Ily módon a kiértékelés egy jobban integrált irányító eszközzé válik, és hozzájárul majd a programok teljesítményének javulásához.

Bővebb információk: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/tech_en.htm

Wales: amikor a kiértékelés javítja az adminisztratív módszereket

Az előző programok tapasztalata azt mutatja, hogy meg kellene erősíteni a nyomon követési és kiértékelési rendelkezéseket. Wales ezentúl ezt az elvet fogja alkalmazni mind a bevezetésnél, mind a kapott eredményeknél, hogy ezáltal maximalizálhassa a lehetőségeket és a strukturális alapok hatását.

A megfelelő projektek sikerének biztosítása a bevezető lépés legfőbb célkitűzése. Wales már a folyamat kezdetén szilárd kiértékelési és nyomon követési berendezkedést léptetett életbe.

A félideji kiértékelés igazolta, hogy ezt a megközelítést ki kell egészíteni a projektek készítőivel történő rendszeres kapcsolattartással és az eljárások harmonizálásával. A jelentkezési módok fokozottabb „ügyfélorientált” irányt, a projektek készítői pedig segítséget kaptak. Egy friss ügyfél-elégedettségi anket igazolta, hogy a procedúrák egyszerűsítése és az „ügyfélorientált” megközelítés eredményhez vezet.

A transzverzális témák kiértékelése (foglalkoztatás, esélyegyenlőség, környezet stb.) is erősödött, a projektek kiválasztási szakaszától kezdve, egészen a nyomon követésig és a helyes munkamódszerek azonosításáig. Ekképp, már az iratsomók letétele után a transzverzális témák szakértői csapata azon dolgozik a jelentkezővel, hogy e témákat beépítse az illető projektbe.

Azok a projektek, amelyek különleges hangsúlyt fektetnek a transzverzális témákra, már az elején hasznot hajtanak a bevált gyakorlatoknak. Jó példa erre az eljárásra a „Genesis” projekt. Ez lényegében a gyermekfelügyelettel foglalkozó szolgáltatások támogatása a munkát vagy képzést óhajtó nők számára, ami a nők gazdasági tevékenységét és a beavatkozási övezet fellendítését is szolgálja. A projekt hasznonélvezői egy szocio-professionális szolgáltatáshoz is hozzájutnak. A bevált gyakorlatként elkönyvelt projekt most Wales más övezeteiben is bevezetésre kerül.

Elérhetőség: enquiries-wefo@wales.gsi.gov.uk

A teljesítmény díjazása

A „teljesítménytartalék” a 2000–2006-os időszak **találánya: a tagországoknak kiutalt strukturális alapok pénzüsszegének 4%-át félretették a programké-szítés elején, hogy később kiutalhassák a félidőben si-keresnek vélt programoknak.**

Most történt először, hogy a strukturális alapok pénzbeli juttatásait a programok teljesítményéhez kössék. Ezt a 8 milliárd eurót kitevő teljesítménytartalékot az Európai Bizottság 2004. március 23-án szabadította fel.

Milyen egy „sikeres” program?

A strukturális alapok szabályzata ⁽¹⁾ előírja, hogy a Bizottsággal folyamatosan egyeztető tagországoknak a hatékonyságot, a megfelelő kezelést és a pénzügyi bevezetést mérő, korlátozott számú nyomon követési mutató alapján kell kiértékelniük programjaik teljesítményét. A hatékonyságot illetően, a tagországok találtak néhány végrehajtási és eredményességi mutatót, és meghatározták a félideji teljesítmény céljait. A pénzügyi és a kezelési ismérvek a legtöbb tagország számára közősek: ezek olyan mutatókat és célokat tartalmaznak, amelyek a projektek nyomon követésével, kiértékelésével, ellenőrzésével, valamint a pénzalapok abszorpciójával kapcsolatosak.

2003 végén a tagországok kiértékeltek programjaik teljesítményét, és a Bizottság elé terjesztették a források elosztására vonatkozó javaslatukat. A rövid időszak alatt a kiutalandó összegekről lefolytatott heves viták megállapodásokat eredményeztek. A Bizottság ragaszkodott hozzá, hogy a kiutaláskor tartsák tiszteletben az átláthatóság és az igazságosság elveit, és feleljenek meg az objektíven mérhető teljesítményeknek. A legtöbb esetben a Bizottság elfogadta a tagországok javaslatait. Egyes esetekben további magyarázatot kérték a felhasznált módszerről, noha a tagországokkal folytatott tanácskozások néhány iratcsomó esetén a programoknak szétoztott összegek módosításához vezettek.

A források kiutalása

Összességében, az 1. és 2. célkitűzési programok több mint 90%-a megkapta részesedését a teljesítménytartalékból, ami nemcsak a strukturális alapok bevezetésének sikerét bizonyítja, hanem a programok teljesítményének jelentős javulását is az előző programkészítési időszakokhoz képest.

- Az 1. célkitűzés alá tartozó programok majdnem 80%-a megkapta részesedését a tartalékból, egyesek eredeti portfóliójuk kevesebb mint 4%-ért, mások többért. Görögország tette a legszigorúbb javaslatokat, 10 program kizárásával, míg Spanyolországban, Írországban és Portugáliában egyes programok semmit sem kaptak. Görögországban a teljesítménytartalék kiutalásának határértéke a vállalatok összességének 1,3 és 16,9%-a között mozgott, míg Olaszországban 2,3 és 7,2% között változott. Írországban a juttatások egyetlen programot érintettek (Gazdasági és szociális infrastruktúra).
- A 2. célkitűzés alá tartozó összes program – köztük néhány műszaki segítségnyújtási program – részese-

dést kapott a tartalékból. Itt a juttatások határértékei sokkal szorosabbak, mivel a programok célkitűzéseinek teljesítésében elért jó teljesítményt tükrözik. A legla-zább határértékek Franciaországban észlelhetők, ahol a juttatások a vállalatok 2 és 6,5%-a között, és Angliában, ahol ezek 4,02 és 5,96%-a között mozognak.

A programkezelés bevált gyakorlatainak díjazása

A források elosztása csak egyik vetülete a kérdésnek. Az a tény, hogy ennyi program kap juttatást, nem csupán azt tükrözi, hogy ezek elérték céljaikat, hanem azt is bizonyítja, hogy az EU-s régiók nagyobb hozzájárásra tettek szert a strukturális alapok kezelésében. A pénzügyi juttatások összekapcsolása a megfelelő projektkezelés ismerveivel pozitív hatással volt a pénzalapok abszorpciójára, a projektek kiválasztására, a nyomon követésre, a kiértékelésre és a pénzügyi ellenőrzésre.

Az eszköz első mérlege

A Bizottság elemezte a teljesítménytartalék első bevezetését az 1. és 2. célkitűzés ⁽²⁾ régióiban. A felhasznált három (hatékonysággal, pénzügyi teljesítménnyel és kezeléssel összefüggő) mutatóból a hatékonysági mutatók megfelelő azonosítása és a célok kitűzésének nehézsége hátráltatta időnként a programok teljesítményének e kritériumokból kiinduló kiértékelését. Az elmúlt időszakhoz viszonyított jobb pénzügyi teljesítmény és magasabb kiadás főleg az *n+2*-es szabálynak köszönhető. Az elemzés általános következtetése az, hogy a kezelési ismérvek voltak a leghatékonyabbak, és ezek pozitívan befolyásolták a programok teljesítményét is.

A társadalmi-gazdasági fejlődés kiértékelése

Nemrég az Európai Bizottság az interneten angolul megjelentette a társadalmi-gazdasági fejlődés kiértékelésének új útmutatóját. Ez a szabad hozzáférésű és felhasználású eszköz a MEANS program tapasztalatain alapul, és a kiértékelési metodológiára összpontosít. A felelősök az útmutató rendszeres frissítésére és a weblap egy részének interaktívra tételére kérik, hogy elősegítsék a kiértékelő személyek és a kiértékeléseket megrendelők közötti tapasztalatok és helyes munkamódszerek cseréjét. <http://www.evaled.info>

A liège-i (Belgium) új TGV-vasútállomás körül az EU különféle átcsoportosító gazdasági intézkedéseket társfinanszírozott

⁽¹⁾ Az 1999. június 21-i 1260/1999/EK tanácsi rendelet strukturális alapokra vonatkozó 44. cikke.

⁽²⁾ Report on the Performance Reserve and Mid Term Evaluation in Objective 1 and 2 Regions, 2004. július 27. A következő címen érhető el: http://europa.eu.int/comm/regional_policy/sources/docgener/evaluation/tech_en.htm